

Link do produktu: <https://silesiabook.pl/opracowania-lektur-wierszy-klasa-1-4-lo-technikum-p-763.html>

OPRACOWANIA LEKTUR WIERSZY KLASA 1-4 LO TECHNIKUM

Cena	28,99 zł
Klasa	wieloletnie
Przedmiot	Język polski
Rodzaj	kompedium, repetitorium, opracowanie
Waga produktu z opakowaniem jednostkowym	0.996
Seria	brak
Wysokość produktu	23.5
Szerokość produktu	16.5
Liczba stron	708
Język publikacji	polski
Rok wydania	2023
Nośnik	książka papierowa
Autor	Praca zbiorowa
Okładka	miękka
Tytuł	Opracowania lektur i wierszy Klasa 1-4
Wydawnictwo	Wydawnictwo Greg
ISBN	9788375179569

Opis produktu

OPRACOWANIA LEKTUR I WIERSZY

KLASA 1-4

LICEUM / TECHNIKUM

NAJNOWSZE WYDANIE - PO REFORMIE

- ISBN: 978-83-7517-956-9
- rok wydania: 2023
- autor: Zespół redakcyjny Wydawnictwa GREG
- liczba stron: 756
- typ oprawy: oprawa miękka
- format: 165 x 235 mm
- waga: 964 g

- Stan: NOWA

Opracowania lektur i wierszy to znana i lubiana przez kolejne pokolenia uczniów seria książek. Najnowsza część została przygotowana z myślą o uczniach uczęszczających do **zreformowanych szkół średnich**. **Obejmuje materiał wymagany w czterech klasach liceum.**

Książka zawiera **wszystkie lektury obowiązkowe i uzupełniające z poziomu podstawowego**. Dzięki wyczerpującym omówieniom, szczegółowym streszczeniom, charakterystykom bohaterów i dokładnie wyjaśnionym problematykom książka stanowi nieodzowną pomoc z języka polskiego przez całą szkołę średnią.

Omówienia poszczególnych tekstów literackich są tak dokładne, że nawet wymagający nauczyciel otrzyma od swego ucznia najlepszą możliwą odpowiedź.

Opracowania lektur i wierszy od lat pomagają w nauce tym uczniom, którzy oprócz przeczytania lektury lub jej streszczenia potrzebują jeszcze wyjaśnienia problematyki utworu, charakterystyki występujących w niej postaci czy przypomnienia faktów. Dodatkowo w książce pojawia się nowość **„pewniak na teście” - o te zagadnienia na pewno zapyta nauczyciel lub pojawią się na teście.**

Przygotuj się na lekcje i test skutecznie! Polecamy!

spis treści

Omówienie epok

- Antyk
- Średniowiecze
- Renesans
- Barok
- Oświecenie
- Romantyzm
- Pozytywizm
- Młoda Polska
- Dwudziestolecie międzywojenne
- Literatura wojny i okupacji
- Literatura współczesna

Antyk

- Lektury obowiązkowe **Mitologia grecka** Przegląd wybranych mitów **Homer** **Iliada** **Odyseja** **Horacy** **O co poeta prosi Apollina** **Exegi monumentum Aequum memento** **Do Leukonoë** **Sofokles** **Antygona** **Biblia** **Stary Testament** **Księga Rodzaju (Rdz)** **Pieśń nad Pieśniami (PnP)** **Księga Hioba (Hi)** **Księga Kohele'ta (Koh)** **Księga Psalmów (Ps)** **Psalm 2 (Mesjasz Królem)** **Psalm 130 (Z otchłani grzechu ku Bożemu miłosierdziu)** **Psalm 146 (Szczęśliwy, kto ufa Bogu)** **Nowy Testament** **Przypowieści** **Apokalipsa św. Jana (Ap)**

Średniowiecze

- Lektury obowiązkowe **Bogurodzica** **Lament świętokrzyski** **Legenda o świętym Aleksym** **Gall Anonim** **Kronika polska** **Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią** **Kwiatki św. Franciszka z Asyżu** **Pieśń o Rolandzie** (fragment) **Dante Alighieri** **Boska Komedja**

Renesans

- Lektury obowiązkowe **Jan Kochanowski** **Odprawa posłów greckich** **Pieśni** **Psalterz Dawidów** **Treny** **Piotr Skarga** **Kazania sejmowe**

Barok

- Lektury obowiązkowe **Molier** **Skąpiec** **Jan Andrzej Morsztyn** **Do tejże (Oczy twe nie są oczy...)** **Do trupa** **Cuda miłości** **Niestatek (I)** **Daniel Naborowski** **Marność** **Krótkość żywota** **Do Anny** **Cnota** **grunt wszystkiemu** **Jan Chryzostom** **Pasek** **Pamiętniki** **Mikołaj Sęp Szarzyński** **Sonet I. O krótkości i niepewności na świecie żywota** **człowieczego** **Sonet IV. O wojnie naszej, którą więdziemy z szatanem, światem i ciałem** **Sonet V. O nietrwałej miłości rzeczy świata tego** **William Szekspir** **Makbet** **Romeo i Julia**

Oświecenie

- Lektury obowiązkowe **Franciszek Karpiński** **Do Justyny. Tęskność na wiosnę** **Laura i Filon** **Zale Sarmaty nad grobem Zygmunta Augusta** **Liryka religijna - wybór** **Ignacy Krasicki** **Hymn do miłości ojczyzny** **Satyry - wybór**

Romantyzm

- Lektury obowiązkowe **Zygmunt Krasiński** **Nie-Boska komedia** **Adam Mickiewicz** **Oda do młodości** **Ballady i romanse** **Sonet** **krzymskie** **Do***. Na Alpach w Splügen** **Niepewność** **Konrad Wallenrod** **Dziady** cz. III **Cyprian Kamil Norwid** **Weronie** **Fortepian Szopena** **Bema pamięci żałobny-rapsod** **Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie... Klaskaniem mając obrzękłe prawice...** **Juliusz Słowacki** **Grób Agamemnona** **Hymn (Smutno mi, Boże...)** **Testament mój** **Kordian**

Pozytywizm

- Lektury obowiązkowe **Adam Asnyk** **Daremne żale** **Karmelkowy wiersz** **Fiodor Dostojewski** **Zbrodnia i kara** **Eliza Orzeszkowa** **Gloria victis** **Bolesław Prus** **Lalka** **Z legend dawnego Egiptu** **Henryk Sienkiewicz** **Potop**

Młoda Polska

- Lektury obowiązkowe **Jan Kasprówic** **Krzak dziekiew róży w Ciemnych Smreczynach** **Dies irae** **Księga ubogich, III (Nie ma tu nic szczególnego...)** **Kazimierz Przerwa-Tetmajer** **Evviva l'arte!** **Hymn do Nirwany** **Ja, kiedy usta ku twym ustom chyłę...** **Koniec wieku XIX** **Melodia mgieł nocnych** **Na Anioł Pański** **Nie wierzę w nic** **Władysław Stanisław Reymont** **Chłopi**, t. I (Jesień) **Leopold Staff** **Deszcz jesienny** **Kowal** **Przedśpiew** **Życie bez zdarzeń** **Stanisław Wyspiański** **Wesele** **Stefan Żeromski** **Rozdziobią nas kruki, wrony... Echa leśne**

Dwudziestolecie międzywojenne

- Lektury obowiązkowe **Józef Czechowicz** **Modlitwa żałobna** **Na wsi** **Sen sielski** **Witold Gombrowicz** **Ferdydurke** **Kazimiera Iłakowiczówna** **Kain i Abel** **Oczekiwanie** **Szeptem** **Jan Lechoń** **Spotkanie** **Grób**

Agamemnona **Legenda** Bolesław Leśmian **Dusiołek** **Dziewczyna** Urszula Kochanowska **W malinowym chruśniaku** Maria Pawlikowska-Jasnorzewska **Czas - krawiec kulawy** **Miłość** **Miłość (II)** **Matka Natura** Julian Przyboś **Wieczór** **Zatr** **Słowik** Julian Tuwim **Wiosna (Dytyramb)** **Do krytyków** **Do prostego człowieka** **Mieszkańcy** **Rzecz czarno** **leska** Stefan Żeromski **Przedwiośnie**

Literatura wojenna

- Lektury obowiązkowe **Krzysztof Kamil Baczyński** **Biała magia** **Pokolenie II** **Ten czas** **Z głową na karabinie** **Tadeusz Borowski** **Wybór opowiadań** **Tadeusz Gajcy** **Do potomnego** (fragmenty) **Miłość bez jutra** **Wczorajszemu** (fragmenty) **Gustaw Herling-Grudziński** **Inny świat** **Hanna Krall** **Zdążyć przed Panem Bogiem**

Literatura współczesna

- Lektury obowiązkowe **Stanisław Baliński** **Ojczyzna Szopena** **Polska Podziemna** **Stanisław Barańczak** **Pan tu nie stał** **Spójrzmy prawdzie w oczy** **U końca wojny** **dwudziestodwuletniej** **Miron Białoszewski** **Ballada z makaty** **Karuzela z madonnami** **Podłogo, błogosław!** **Albert Camus** **Dżuma** **Jacek Dukaj** **Katedra** **Zbigniew Herbert** **17 IX** **Do Marka Aurelega** **Przesłanie Pana Cogito** **Ryszard Kapuściński** **Podróże z Herdotem** **Antoni Libera** **Madame** **Józef Mackiewicz** **Droga donikąd** **Czesław Miłosz** **Campo di Fiori** **Który skrzywdziłeś** **Oeconomia divina** **Piosenka o końcu świata** **Piosenka o porcelanie** **Sławomir Mrożek** **Tango** **Marek Nowakowski** **Górą** **Edek** **Raport o stanie wojennym** **George Orwell** **Rok 1984** **Jan Polkowski** **Odwiedzają mnie czasami** **Rosja** **Tak, jestem obcy** **Tadeusz Różewicz** **Lament** **Ocalony** **Róża** **Jarosław Marek Rymkiewicz** **Kosz na śmieci przy stacji kolejki WDK w Milanówku pod Warszawą** **Na trupa (I)** **Ogród w Milanówku, kwitnący bez** **Halina Poświatowska** ***** [Czy świat umrze trochę]** ***** [Jeszcze nie wspominałam o miłości]** ***** [Tutaj leży Izold jasnowłosa]** **Andrzej Stasiuk** **Miejsce** **Marcin Świetlicki** **Apokryf** **Dla Jana Polkowskiego** **Filandia** **Marcin Nieprzysiadła** **Noś** **Wisława Szymborska** **Cebula** **Głós w sprawie pornografii** **Monolog dla Kasandry** **Pierwsza fotografia** **Hitlera** **Rehabilitacja** **Olga Tokarczuk** **Profesor Andrews w Warszawie** **Wojciech Wencel** **De profundis** **Do Jana Lechonia** **Wołyń 1943** **Kazimierz Wierzyński** **Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny** **Na proces moskiewski** **Nocna ojczyzna** **Kabaret Starszych Panów** **Na ryby** **Wesołe jest życie staruszka** **Zosia i ułani** **Powojenna piosenka literacka** **Ewa Demarczyk** **Garbus** **Karuzela z madonnami** **Jacek Kaczmarski** **Mury** **Obława** **Wojciech Młynarski** **Róbm** **W Miejskim Teatryku** **Lalek** **Agnieszka Osiecka** **Okularnicy** **Zielono mi**

LEKTURY UZUPEŁNIAJĄCE do pobrania online - adres i kod QR w książce

- Antyk **Sofokles** **Król Edyp**
- Średniowiecze **Dzieje Tristana i Izoldy** **oprac. Joseph Bédier** **Mikołaj z Wilkowiecka** **Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim** (fragment)
- Renesans **Giovanni Boccaccio** **Sokół** **Andrzej Frycz Modrzewski** **O poprawie Rzeczypospolitej** **Mikołaj Rej** **Żywot człowieka poczciwego**
- Barok **Miguel De Cervantes Saavedra** **Don Kichot (Przemysłny szlachcic Don Kichot z Manchy)** **Wespazjan Kochowski** **Psalmodia polska** **Wacław Potocki** **Transakcja wojny chocimskiej** (fragmenty)
- Oświecenie **Franciszek Dionizy Kniążnin** **Żaby, o króla proszące** **Do Ojczyzny** **Do Boga** **Ignacy Krasicki** **Monachomachia** **Julian Ursyn Niemcewicz** **Powrót posła** **Stanisław Staszic** **Przestrogi dla Polski** (fragment) **Do moich współziomków** **Wilk i żrebiec**
- Romantyzm **George Gordon Byron** **Giaur** **Aleksander Fredro** **Śluby panieńskie** **Johann Wolfgang Goethe** **Cierpienia młodego Wertera** **Adam Mickiewicz** **Dziady** cz. II i IV **Juliusz Słowacki** **Beniowski**
- Pozytywizm **Maria Konopnicka** **Rota** **Wojna (z teki Grottgera)** (fragment) **A jak poszedł król na wojnę** **Kubek** **Weronie** **Eliza Orzeszkowa** **Nad Niemnem**
- Młoda Polska **Joseph Conrad** **Lord Jim**
- Dwudziestolecie międzywojenne **Zofia Nałkowska** **Granica** **Tadeusz Peiper** **Miasto** **Ulica**
- Literatura wojenna **Józef Czapski** **Na nieludzkiej ziemi** **Kazimierz Moczarski** **Rozmowy z katem** **Zofia Nałkowska** **Przy torze kolejowym** **Jan Józef Szczepański** **Święty**
- Literatura współczesna **Samuel Beckett** **Czekając na Godota** **Friedrich Durrenmat** **Wizyta starszej pani** **Stanisław Grochowiak** **Brueghel II** **Pocałunek-krajobraz** **Rozmowa o poezji** **Zejsście** **Julia Hartwig** **Westchnienie** **Mijanie się** ***** [Od jakiego formatu]** **Eugene Ionesco** **Lekcja** **Anna Kamieńska** **Co jest za domem?** **Modlitwa do św. Franciszka** **Stanisław Lem** **Wizja lokalna** **Tadeusz Różewicz** **Kartoteka** **Edward Stachura** **Dookoła mgła** **Wędrówką życie jest człowieka** **Confiteor** **Co warto** **Życie to nie teatr** **Anna Świrszczyńska** **Niech policzą teraz nasze trupy** **Taka sama w środku** **Dusza i ciało na plaży** **Leopold Tyrmand** **Dziennik 1954**

Mity stanowią dla literatury (nie tylko antycznej) źródło toposów. Topos to stały motyw, obraz, wątek, pojawiający się w literaturze i sztuce na przestrzeni wieków (greckie *topoi* – miejsce, łacińskie *loci communes* – miejsca wspólne). Przykłady toposów mitologicznych: Arkadia – miejsce doskonałego szczęścia, „złoty wiek” – szczęśliwy okres w dziejach ludzkości.

ZAPAMIĘTAJ!

Topos to motyw, który ma względnie stałe znaczenie m.in. dlatego, że był często stosowany (dlatego motyw – np. krzesła nie jest toposem, ale motyw życia jako drogi – *peregrinatio vitae* – to już klasyczny topos).

PANTEON BOGÓW GRECKICH I RZYMSKICH

Grecja	Rzym	Zakres władzy
Afrodyta	Wenus	bogini piękności
Apollo	Apollo	bóg sztuki, przewodnik muz, jego atrybutem jest lira i wieńiec laurowy
Ares	Mars	bóg wojny, miecz i tarcza to jego atrybuty
Artemida	Diana	bogini łowów
Atena	Minerwa	bogini mądrości, sprawiedliwej wojny
Demeter	Ceres	bogini urodzaju
Dionizos	Bachus (Liber Pater)	bóg winnej latorośli i ziemskiej przyjemności
Eros	Amor	bóg miłości
Hades	Pluton	bóg świata podziemnego; by dotrzeć do jego królestwa, należało przepłynąć przez Styks (w łodzi Charona)
Hefajstos	Wulkan	bóg ognia, opiekun rzemieślników, jego symbole to młot i miech kowalski
Hera	Junona	patronka zamężnych kobiet
Hermes	Merkury	bóg handlu, złodziei, posłaniec bogów, miał skrzydełka u nóg
Hestia	Westa	bogini ogniska domowego
Nike	Wiktoria	bogini zwycięstwa
Posejdon	Neptun	bóg mórz i oceanów, jego atrybutem był trójząb
Zeus	Jowisz	gromowładny bóg nieba i ziemi

ZAPAMIĘTAJ!

Bogów greckich cechuje **antropomorfizm** – mają ludzkie cechy, wady i zalety (Hera jest zazdrośna, Zeus – porywczy, Afrodyta – kochliwa, Hefajstos – mrukiwy i ponury). Bogowie mimo swych wad – wskazują na ideał *kalokagatii* (na piękno zewnętrzne i wewnętrzne). Dotyczą ich ludzkie ograniczenia, np. bywają zmęczeni czy ranni. Nie są wszechwładzący, a ich władza jest ograniczona. Z drugiej strony nie tylko im przysługują boskie cechy, takie jak nieśmiertelność.

Mitologię grecką charakteryzuje **politeizm** – wielobóstwo. W mitach pojawia się więcej niż jeden bóg. Inaczej jest w *Biblii*. Jest ona monoteistyczna, czyli uznaje tylko jednego Boga.

Bogów i mitologiczne stworzenia można podzielić na królestwa. Królestwem morza władał Posejdon, związani byli z nim jego synowie, cyklop Polifem oraz Proteusz. Zamieszkiwali je także potężny tytan Okeanos oraz nimfy morskie – nereidy. Królestwem piekiel rządili Hades i jego małżonka Persefona, należeli do niego: Charon i jego pies Cerber oraz Erynie – boginie zemsty. Niebem i Ziemią władał Zeus. Bóstwami związanymi z tym królestwem byli Hestia, Asklepios, Dionizos, Demeter oraz Pan (od jego imienia powstało pojęcie panenteizmu, określające uosabianie natury z bóstwem). Zamieszkiwały je nimfy. Władcą światła był Helios. Księżycem rządziła Selene a jutrzrenką Eos.

Warto także dodać, że starożytni Grecy w postaci bogów przedstawiali istotne abstrakcyjne pojęcia związane z kwestiami społecznymi. Jako przykład można podać Temidę, boginię prawa, Dike – patronkę sprawiedliwości oraz Eirene – boginię pokoju.

PRZEGLĄD WYBRANYCH MITÓW

Początek świata

Na początku był Chaos... – tak zaczyna się mityczna opowieść o powstaniu świata (zespół mitów, które mówią o pochodzeniu świata, nazywamy **kosmogonią**). Według jednej z wersji, **Chaos** był istotą boską. Według innych – to pusta przestrzeń, personifikacja stanu wszechświata poprzedzającego powstanie bogów i ludzi oraz wszelkiego porządku. Z Chaosu powstał Dzień, a z nim Jasność i Radość. Z niego też wyłoniła się Gaja (Ziemia) w otoczeniu Eteru, Uranosa (Niebo), Tartarosa (Podziemia) – będących jednocześnie i żywiołami, i istotami boskimi – oraz Erosa, przyczyni sprawczej wszelkiego rozwoju i rozmnażania. Gaja i Uranos dali życie kolejnym pokoleniom: cyklopom, sturękim i tytanom. Uranos został pokonany przez swojego syna, tytana Kronosa, który objął władzę wraz z Reją. Dziećmi Kronosa byli: Zeus, Hades, Posejdon, Hera, Demeter i Hestia. Zeus objął rządy po pokonaniu ojca, który pożył własne dzieci. Jego siostra, a zarazem żona – Hera – została boginią małżeństwa i macierzyństwa. Potomkowie Zeusa mieszkali na Olimpie. Ich grono stale powiększało się o potomstwo zrodzone z bogów i ludzi (dzieci z takich mieszanych związków to herosi).

Stworzenie człowieka – Prometeusz

Mitologia nie podaje jednoznacznie, kto stworzył człowieka. Wiadomo, że w momencie, gdy Zeus obejmował władzę, ludzie byli już na ziemi. Jedną z hipotez zakłada, że stwórcą ludzkości jest jeden z tytanów – **Prometeusz**. Prometeusz ulepił człowieka z gliny zmieszanej ze łzami i tchnął w niego duszę z ognia niebieskiego.

Człowiek ten był słaby, nagi, nie umiał się bronić przed dzikimi zwierzętami. Wyglądem przypominał bogów, ale nie miał ich siły. Prometeusz, pragnąc pomóc ludziom, obdarzył ich

sprzed zjednoczenia przez Mieszka I plemion słowiańskich, a przede wszystkim sprzed roku 966, czyli chrztu Polski. Polskie Średniowiecze zaczyna się dopiero w drugiej połowie X w. (a więc około 500 lat później niż na zachodzie Europy) i trwa do początku wieku XVI. Datę początkową wyznacza rok 966 (chrzest Polski), natomiast koniec tej epoki to przełom XV/ XVI w.

Periodyzacja Średniowiecza w Polsce:

- faza I – Średniowiecze wczesne (X–XIII w.)
- faza II – rozkwit Średniowiecza (wiek XIV)
- faza III – zmierzch Średniowiecza (wiek XV i początek XVI)

Ważnym źródłem informacji o polskim Średniowieczu są kroniki historyczne, pisane przez polskich kronikarzy (Gall Anonim, Wincenty Kadłubek, Jan z Czarnkowa, Jan Długosz).

TEOCENTRYCZNY CHARAKTER ŚREDNIOWIECZA

O Średniowieczu często mówi się, że ma charakter teocentryczny. Pojęcie to wywodzi się z języka greckiego, gdzie słowo *theos* znaczy bóg.

ZAPAMIĘTAJ!

Teocentryzm jest poglądem, zgodnie z którym w centrum zainteresowania nauki, religii i sztuki powinien znajdować się Bóg. Jemu należy podporządkować wszystkie sprawy ludzkie, całe życie człowieka.

Teocentryzm rozwinął się w dobie Średniowiecza i miał wtedy zasadniczy wpływ na kształtowanie wizji świata oraz wzorców osobowych epoki – zarówno religijnych (asceta, święty), jak i świeckich (doskonały rycerz czy doskonały władca). Wynikiem tego było podporządkowanie wszystkich spraw ziemskich, wszystkich dziedzin życia oraz wszystkich obszarów działalności człowieka religii oraz Bogu. Przejawiało się to w popularnej wtedy zasadzie *Ad maiorem Dei gloriam*, czyli ku większej chwale Bożej. Dla Boga człowiek rodził się, żył, tworzył i umierał. Cechą godną naśladowania było całkowite oddanie Bogu. Teocentryzm był widoczny również w sztuce – dominowała sztuka sakralna, przedstawiano przede wszystkim motywy biblijne, a codzienne życie zwykłych ludzi nie znajdowało się w kręgu zainteresowań; artyści nie podpisywali swoich dzieł, ponieważ uważano, że prawdziwym twórcą dzieła jest Duch Święty, zaś człowiek to jedynie pośrednik, wykonawca jego woli i natchnienia.

Teocentryzm widoczny był też w architekturze – najpiękniejsze, najbardziej monumentalne budowle czy ich elementy wznoszono z myślą o chwale Boskiej i pełniły one funkcje sakralne. Przykładami mogą być zabytki istniejące do dziś – Katedra Notre Dame w Paryżu, ołtarz Wita Stwosza w Kościele Mariackim w Krakowie, Drzwi Gnieźnieńskie w archikatedrze w Gnieźnie.

ŚREDNIOWIECZNY UNIWERSALIZM

Średniowieczny uniwersalizm opierał się na wzorcach kulturowych, religijnych i ustrojowych, które były jednolite w krajach należących do kręgu kultury łacińskiej. Było to możliwe dzięki dominacji Kościoła katolickiego i papieżstwa, które często podporządkowywało sobie władzę świecką. Dzięki religii ustalili się porządek moralny, oparty na teocentrycznej hierarchii wartości, na podporządkowaniu Bogu, religii (i Kościołowi) wszystkich spraw ziemskich, a więc i człowieka.

- Istotnym gatunkiem było misterium – rodzaj spektaklu teatralnego.
- Popularność zyskały również żywoty świętych (hagiografia).

Oprócz religii powszechne były też inne elementy, które sprzyjały średniowiecznemu uniwersalizmowi: feudalizm jako formacja ustrojowa, głoszone przez literaturę paronetyczną wzorce zachowań i postaw moralnych (doskonały rycerz, idealny władca, święty i asceta) oraz systemy oświatowe (siedem sztuk wyzwolonych), sztuka (np. style architektoniczne), nauka (np. astronomia i wizja Ziemi jako środka wszechświata) czy filozofia (augustynizm, tomizm). We wszystkich krajach europejskich językiem warstw wykształconych była łacina.

Na uniwersytetach wykładano **siedem sztuk wyzwolonych**, podzielonych na dwa stopnie – **niższy (trivium: gramatyka, retoryka i dialektyka) oraz wyższy (quadrivium: arytmetyka, geometria, muzyka i astronomia)**.

WZORCE OSOBOWE ŚREDNIOWIECZA

Średniowieczne wzorce osobowe mają wyraźny związek z charakterem epoki. Oczywiście jest, że na ich obraz ogromny wpływ miała wiara rzymskokatolicka, podporządkowanie człowieka Bogu oraz liczne w tej epoce wojny czy wyprawy krzyżowe. Średniowiecze wykształciło dwie główne grupy wzorców osobowych: religijną i świecką. Do pierwszej zaliczyć należy **figury świętego i ascety**, natomiast do drugiej – doskonałego **rycerza chrześcijańskiego** oraz doskonałego **władcę chrześcijańskiego**. Z biegiem czasu wzorec rycerski ewoluował i w tej grupie pojawił się kolejny ideał: **miłość dworskiej**. Taką miłość przedstawiano w romansach rycerskich, opisujących dzieje zakochanych, którzy musieli zwykle pokonywać rozmaite trudności, często ukrywać swoją miłość jako sprzeczną z oczekiwaniami społeczeństwa. Najbardziej znanym przykładem są *Dzieje Tristana i Izoldy*, można też wymienić *Legendę o Królu Arturze* (Lancelot i Ginewra). Motyw miłości dworskiej pojawia się też w *Boskiej Komedii* Dantego, gdzie narrator – Dante traktuje swoją ukochaną Beatrycze zgodnie z tym, jak rycerz powinien odnosić się do damy serca.

Literaturę opisującą i propagującą wzorce osobowe określa się mianem **literatury paronetycznej**.

Schematycznie wygląda to następująco:

Wzorce religijne	Wzorce świeckie
<ul style="list-style-type: none"> • święty (literatura hagiograficzna, czyli opisująca życie świętych, np. św. Franciszek – <i>Kwiatki św. Franciszka z Asyżu</i>), • asceta (literatura paronetyczna, czyli przedstawiająca wzorce postępowania, np. św. Aleksy – <i>Legenda o św. Aleksym</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • doskonały rycerz (np. hrabia Roland – <i>Pieśń o Rolandzie</i>; wzorce te można odnaleźć w utworach zaliczających się do tzw. pieśni o czynach – <i>chansons de geste</i> – czyli opowiadających o dokonaniach wielkich władców i rycerzy, czasem nazywanych też eposami rycerskimi), • doskonały władca (np. cesarz Karol – <i>Pieśń o Rolandzie</i> lub Bolesław Chrobry i Bolesław Krzywousty – literatura gallegiryczna, czyli wychwalająca władców, np. <i>Kronika Galla Anonima</i>), • miłość dworska (opisywana w romansach rycerskich, np. Tristan i Izolda – <i>Dzieje Tristana i Izoldy</i>).

Późnośredniowiecznym gatunkiem literackim prezentującym odbiorcy pewne wzorce postępowania był **moralitet – gatunek dramatyczny o charakterze dydaktycznym, ukazujący bohatera, który wybiera między dobrem a złem, prowadzącym ostatecznie do zjawienia lub potępienia**.

ŚREDNIOWIECZNA FILOZOFIA

W Średniowieczu bardzo istotna była **scholastyka** – kierunek filozoficzny oparty na przekonaniu, że prawdy wiary można wytłumaczyć przy użyciu logicznego myślenia (termin ten